

กรอบความคิดเชิงจริยธรรมรายการวิทยุเด็ก Conceptual Framework of Code of Ethics of Children Radio Program

ชนนิตี๋ ทินนาม

บทคัดย่อ

รายการวิทยุสำหรับเด็กถือกำเนิดขึ้นมานานแล้วในประเทศไทย ทว่าการออกข้อบังคับจริยธรรม เพื่อกำกับดูแลรายการวิทยุสำหรับเด็กเพิ่งบรรลุผลด้วยการประกาศใช้เมื่อปี พ.ศ. 2555 โดยสมาคมวิทยุเด็ก เยาวชน และครอบครัว การศึกษานี้ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อค้นหาจุดร่วมของจริยธรรมรายการวิทยุเด็กกับกรอบคิดที่เป็นสากลของจริยธรรมสื่อมวลชน และวิเคราะห์อัตลักษณ์ที่หายไป ผลการศึกษาพบว่าข้อบังคับจริยธรรมรายการวิทยุเด็กมีการจัดวางเนื้อหาอยู่ภายใต้กรอบคิดที่สอดคล้องกับหลักการสากลด้านจริยธรรมสื่อมวลชน โดยให้ความสำคัญกับจริยธรรมที่อยู่ภายใต้กรอบคิดเรื่องสิทธิ สิทธิมนุษยชน หลักการความถูกต้อง หลักภววิสัย หลักศีลธรรม หลักความรับผิดชอบ และหลักการสุขภาพะ อย่างไรก็ตาม ความสอดคล้องกับความเป็นสากลเชิงจริยธรรมได้จำกัดกรอบวิธีคิดเชิงจริยธรรมให้มีเพียงรูปแบบเดียว ทว่าส่วนสำคัญที่หายไป ในจริยธรรมรายการวิทยุเด็กคือ อัตลักษณ์ความเป็นเด็กที่จะต้องเชื่อมโยงกับมิติจริยธรรมอย่างลุ่มลึก ทั้งในด้านจิตวิทยา จินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ ความหลากหลายของเด็ก

คำสำคัญ : จริยธรรม, รายการวิทยุเด็ก

ชนนิตี๋ ทินนาม (นศ.ด., นิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551) อาจารย์ประจำคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต (อีเมล : chanettee_tinnam@yahoo.com)

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการประเมินผลการดำเนินการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายของชมรมวิทยุเด็ก เยาวชน และครอบครัว โดยได้รับทุนสนับสนุนจาก แผนงานสื่อสร้างสุขภาวะเยาวชน

Abstract

Although children radio programs have been launched in Thailand for many years, the achievement in implementing the code of ethics to regulate children radio programs was recently announced by the Kids Radio Club in 2012. This study used documentary analysis and in-depth interview to find out the concurrence of ethics for kid radio programs and universal conceptual framework of ethics for press, and to analyze the lost identity. The study result shows that code of ethics for children radio programs has placed its content under the conceptual framework which is relevant to the universal principle on ethics for press. It emphasizes on ethics under the concept of rights, human rights, accuracy, objectivity, moral, responsibility and well-being. However, the consistency in ethical universalization has limited the ethical conceptual framework into only one form. The vital missing part of children radio programs is an identity of childhood that would have to link deeply with ethical dimension in terms of child psychology, imagination, creativity, the use of appropriate language, violence which is prohibited for children, principle of love, and diversity of children.

Keywords : ethics, children radio program

บทนำ

วิทยุกระจายเสียงเป็นสื่อสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างจินตนาการให้เด็กได้เกิดการเรียนรู้ทั้งด้านอารมณ์ คุณธรรม จริยธรรม พัฒนาการทางสมอง รายการวิทยุยังสามารถสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิกในครอบครัวได้อย่างทั่วถึง ทั้งนี้ จากการสำรวจสถิติประชากรไทยของสำนักงานสถิติแห่งชาติฉบับล่าสุด ระหว่างปีพ.ศ. 2548-2549¹ โดยจำแนกตามช่วงวัย พบว่า ประชากรไทยซึ่งเป็นเด็กมีจำนวนถึงร้อยละ 23.1 ถือเป็นจำนวนที่มากเกือบ 1 ใน 4 ของประชากรทั้งหมด โดยมีประชากรวัยทำงานร้อยละ 66.0 และประชากรสูงอายุ ร้อยละ 10.9 อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาจากการใช้สื่อวิทยุกระจายเสียงเพื่อพัฒนาเด็กซึ่งมีจำนวน 1 ใน 4 ของประชากรไทย พบว่า มีการนำเสนอรายการวิทยุสำหรับเด็ก² ในสัดส่วนที่จำกัด กล่าวคือรายการวิทยุสำหรับเด็กมีการนำเสนอเพียงร้อยละ 0.80 ทางสถานีวิทยุในระบบ FM และร้อยละ 1.86 ในระบบ AM ดังรายละเอียดที่ปรากฏในตาราง (เสาวณีย์ นัครแก้ว, 2552)

ตารางที่ 1 แสดงสัดส่วนเวลาการออกอากาศรายการสำหรับเด็กและรายการสำหรับครอบครัวทางวิทยุกระจายเสียงในประเทศไทย

การกระจายเสียง	จำนวน (สถานี)	เวลา (นาฬิกา/สัปดาห์)	รายการ สำหรับเด็กและเยาวชน	รายการ สำหรับครอบครัว
	เวลา (นาฬิกา/สัปดาห์)	ร้อยละ	เวลา (นาฬิกา/สัปดาห์)	ร้อยละ
ระบบ FM	40	380,285		3,060
ระบบ AM	36	308,860		5,735

¹ การสำมะโนประชากรไทยของสำนักงานสถิติแห่งชาติจะดำเนินการทุก 10 ปี ข้อมูลที่นำเสนอจึงเป็นการสำรวจครั้งล่าสุด

² รายการวิทยุเด็ก หมายถึง รายการวิทยุที่มีเด็กเป็นกลุ่มผู้ฟังเป้าหมายหลัก มีเนื้อหาที่เหมาะสมสำหรับเด็กในแต่ละช่วงวัย เช่น เนื้อหาเกี่ยวกับการส่งเสริม การเรียนรู้ การศึกษา ทักษะการใช้ชีวิต เน้นพัฒนาการทางความคิด ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความคิดสร้างสรรค์ ตลอดจนการเรียนรู้ด้านความสัมพันธ์ในสังคม

ข้อมูลที่ปรากฏในตารางข้างต้นชี้ให้เห็นว่า ประเทศไทยยังมีการใช้สื่อวิทยุกระจายเสียงเพื่อเด็กเป็นจำนวนที่น้อยมาก แม้ว่าวิทยุจะมีอุปกรณ์มากมายต่อพัฒนาการทางร่างกาย สติปัญญาและจินตนาการของเด็กมากเพียงใด แต่การตื่นตัวในการใช้สื่อวิทยุกระจายเสียงเพื่อการพัฒนาเด็กในประเทศไทยเพิ่งเริ่มต้นเมื่อไม่นานมานี้ ดังที่ปรากฏในนโยบายเยาวชนแห่งชาติและแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนระยะยาว (พ.ศ. 2522 และ พ.ศ. 2545-2554) ซึ่งให้ความสำคัญต่อบทบาทสื่อมวลชนในการพัฒนาเด็กและได้ระบุไว้ในยุทธศาสตร์การพัฒนาด้าน สื่อมวลชนเป็นสถาบันหลักที่ต้องร่วมรับผิดชอบต่อการพัฒนาเด็กตามทิศทางที่พึงประสงค์ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงพื้นที่สื่อวิทยุสำหรับเด็กกลับพบว่า มีปริมาณลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยในปี พ.ศ. 2522 มีรายการวิทยุคลื่น FM สำหรับเด็กอายุ 3-12 ปี อยู่ 16 รายการ แต่เมื่อสำรวจอีกครั้งในปี พ.ศ. 2545 กลับพบว่ามียุทธการสำหรับเด็กเหลืออยู่เพียง 7 รายการเท่านั้น (www.childmedia.net/files/flowers-book041.pdf) จากสถานการณ์ดังกล่าวจึงทำให้มีการทบทวนถึงผลกระทบที่อาจตามมาเกี่ยวกับการใช้สื่อมวลชนเพื่อการพัฒนาเด็ก มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน พ.ศ. 2546 เห็นชอบให้เพิ่มบทบาทสื่อของรัฐเพื่อการศึกษาและการเรียนรู้ของเด็ก โดยให้ขอความร่วมมือสื่อวิทยุกระจายเสียงในประเทศไทยกำหนดสัดส่วนเวลาสำหรับเนื้อหาสาระของรายการวิทยุเพื่อเด็ก ร้อยละ 10-15 ของเวลาออกอากาศทั้งหมด (เสาวณีย์ ฉัตรแก้ว, 2552)

เนื้อหาสาระของรายการถือเป็นหัวใจของการผลิตรายการสำหรับเด็ก รายการเด็กที่มีคุณภาพต้องอยู่ภายใต้กรอบของจริยธรรมที่มีลักษณะเฉพาะ ในโลกวิชาการตะวันตก ได้มีการวางกรอบจริยธรรมคุณภาพรายการสำหรับเด็กไว้หลากหลาย ตามทัศนะของ Rosengren et al (1996) กล่าวว่า คุณภาพรายการในแง่จริยธรรมสำหรับเด็ก หมายถึง สิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะและมาตรฐานที่เชื่อมโยงกับบรรทัดฐานและค่านิยมในสังคม ภายใต้บรรทัดฐาน

เหล่านี้เกี่ยวข้องกับการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนซึ่งต้องอยู่บนพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อสังคม รวมถึงการหลีกเลี่ยงการนำเสนอรายการที่นำไปสู่ความรุนแรง การก่ออาชญากรรม การกระทำในลักษณะของการสร้างอคติความรุนแรงต่อคนกลุ่มน้อย ทางด้าน Raboy (1996) กล่าวว่า คุณภาพรายการในแง่จริยธรรมสำหรับเด็ก หมายถึง การตัดสินใจเชิงนโยบายเพื่อให้เด็กส่วนใหญ่สามารถเข้าถึงประโยชน์ร่วมกัน ตลอดจนผู้จัดรายการสามารถธำรงรักษามาตรฐานวิชาชีพ หรือการบริการสาธารณะ เช่นเดียวกับทัศนะของ Jordan (1998) กล่าวว่า การวัดมาตรฐานคุณภาพรายการในแง่จริยธรรมสำหรับเด็กคือการประเมินคุณค่าของรายการที่มีคุณภาพโดยปราศจากการใช้ความรุนแรง คุณภาพรายการเด็กชี้ให้เห็นดัชนีที่เกี่ยวข้องกับความเหมาะสมของอายุเด็ก ความหลากหลายของเด็กซึ่งหมายถึงเพศสภาวะ เชื้อชาติ ความพิการของร่างกาย เป็นต้น การให้ประโยชน์ทางการศึกษา และคุณค่าเชิงค่านิยม ขณะเดียวกันคุณภาพเชิงจริยธรรมรายการเด็กต้องห่างไกลจากสิ่งที่เรียกว่าความรุนแรง การล้อเลียนทางเพศ การสร้างภาพเหมารวม ภาษาที่ไม่สุภาพ และเนื้อหาที่ไม่เหมาะสม

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่ากรอบคุณภาพรายการเด็กนั้นต้องอาศัยความตระหนักในจริยธรรมของนักจัดรายการวิทยุ จริยธรรมจึงเป็นส่วนสำคัญของตัวชี้วัดคุณภาพรายการเด็ก การศึกษาเรื่อง “กรอบความคิดเชิงจริยธรรมรายการวิทยุเด็ก” จึงตั้งคำถามว่า รายการวิทยุสำหรับเด็กในประเทศไทยมีการวางกรอบเชิงจริยธรรมอย่างไร และวิเคราะห์ว่ามีอะไรที่หายไปภายใต้กรอบคิดจริยธรรมดังกล่าว นอกจากนี้ จริยธรรมรายการวิทยุเด็กนั้นจำเป็นที่จะต้องมียุทธลักษณะเฉพาะตัวที่ไม่อาจใช้กรอบสากลร่วมกับจริยธรรมสื่อมวลชนแขนงอื่นหรือไม่

การศึกษานี้วิเคราะห์ด้วยทฤษฎีหมายที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของสื่อมวลชนกับเด็ก ขอบข่ายจริยธรรมสื่อมวลชนในประเด็นเกี่ยวกับเด็กและขอบข่ายจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับรายการวิทยุเด็กโดยตรง คือขอบข่ายวิทยุเพื่อเด็ก เยาวชน และครอบครัวว่าด้วยจริยธรรมในการ

ผลิตและการเผยแพร่รายการทางสถานีวิทยุกระจายเสียงของสมาคมวิทยุเด็ก เยาวชน และครอบครัว พ.ศ. 2555 เป็นกรณีศึกษา ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึกคณะกรรมการของสมาคมวิทยุเด็ก เยาวชน และครอบครัว ซึ่งมีส่วนในการร่างข้อบังคับจริยธรรมดังกล่าว

ผลการศึกษา

1. ความสอดคล้องของจริยธรรมวิทยุเด็ก กับ กฎหมายเด็ก และจริยธรรมสื่อมวลชนอื่นๆ

แม้จะมีความพยายามโดยรัฐบาลในการเพิ่มจำนวนรายการวิทยุสำหรับเด็ก แต่ในแง่การควบคุมคุณภาพรายการในเชิงจริยธรรมกลับเป็นประเด็นที่ถูกพูดถึงน้อยมาก นักสื่อสารมวลชนต่างให้การยอมรับร่วมกันว่าข้อบังคับจริยธรรมเป็นสิ่งจำเป็นต้องมี แต่คนในวงการสื่อมวลชนมักไม่ใคร่ใส่ใจอ่านข้อบังคับจริยธรรม (Williams, 1997) ยิ่งกว่านั้นนักสื่อสารมวลชนหลายคนยังอ้างว่าในห้องข่าวของพวกเขาแทบไม่มีนโยบายเฉพาะเจาะจงที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับเด็ก (Mackay, 2008) งานวิจัยระบุว่าในบรรดาข้อบังคับจริยธรรมจำนวน 16 ข้อในสหรัฐอเมริกา มีเพียง 3 ข้อเท่านั้นที่เกี่ยวข้องกับเด็ก (Williams, 1997) สมาคมผู้ผลิตรายการข่าววิทยุ-โทรทัศน์และสมาคมนักวิชาชีพข่าวเคยเตือนให้นักข่าวต้องใช้ความระมัดระวังเป็นพิเศษกับการรายงานเนื้อหาเกี่ยวกับเด็ก แต่กระนั้นก็ยังขาดความเข้าใจที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับกรณีเฉพาะสำหรับเนื้อหาการเด็ก (Fullerton, 2004)

ในประเทศไทย หน่วยงานซึ่งมีหน้าที่ออกข้อบังคับจริยธรรมสื่อมวลชน คือสมาคมวิชาชีพด้านสื่อมวลชน ได้แก่ สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ ซึ่งจะกำกับจริยธรรมของสื่อสิ่งพิมพ์ ส่วนสมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทยกำกับจริยธรรมในส่วนของสื่อวิทยุและโทรทัศน์ น่าสนใจในประเด็นที่ว่า ข้อบังคับจริยธรรมของหนังสือพิมพ์มีการบัญญัติข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับเด็กอยู่บ้าง แต่จะเป็นการเขียนข้อบังคับจริยธรรมโดยเหมารวมประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ “เด็ก” เข้าไว้ด้วยกันกับประเด็น “ผู้หญิง” ภายใต้อาณัติที่ว่า เด็กและผู้หญิงคือผู้ที่ต้องได้รับการปกป้องในแง่สิทธิมนุษยชน ดังที่ปรากฏในข้อ 15

ข้อ 15 ในการเสนอข่าวหรือภาพใด ๆ หนังสือพิมพ์ต้องคำนึงมิให้ล่วงละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลที่ตกเป็นข่าวโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ต้องให้ความคุ้มครองอย่างเคร่งครัดต่อสิทธิมนุษยชนของเด็ก สตรีและผู้ด้อยโอกาส ในการเสนอข่าวตามวรรคแรกต้องไม่เป็นการซ้ำเติมความทุกข์หรือโศกนาฏกรรมอันเกิดแก่เด็ก สตรีและผู้ด้อยโอกาสนั้นไม่ว่าทางใดทางหนึ่ง

(ข้อบังคับว่าด้วยจริยธรรมแห่งวิชาชีพหนังสือพิมพ์สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ พ.ศ. 2541)

ในส่วนของการเผยแพร่ภาพกระจายเสียงนั้น สถานีโทรทัศน์และวิทยุกระจายเสียงบางแห่งมีความพยายามในการระบุดังจริยธรรมเกี่ยวกับเด็กอยู่เช่นกัน ดังเช่นข้อบังคับองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทยว่าด้วยจริยธรรมของวิชาชีพเกี่ยวกับการผลิตและการเผยแพร่รายการ พ.ศ. 2552 (สถานีโทรทัศน์ Thai PBS) และข้อบังคับสถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยว่าด้วยจริยธรรมในด้านการผลิตและการเผยแพร่รายการทางสถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2552 ให้ความสำคัญเป็นอย่างมากกับการให้ความคุ้มครองเด็กในเรื่องสิทธิและสิทธิมนุษยชน และมีมุมมองในการควบคุมเชิงจริยธรรมที่คล้ายคลึงกันเป็นอย่างมาก ดังนี้

8.4) ผู้ปฏิบัติงานต้องหลีกเลี่ยงการนำเสนอภาพเด็กเยาวชนที่ถูกทำร้าย ถูกกระทำทารุณ ถูกคุกคามทางเพศ ตกเป็นผู้ต้องหา ผู้ต้องสงสัย ทั้งนี้หมายรวมถึงการไม่นำเสนอภาพข้อมูล ข้อความ และสัญลักษณ์ใดที่สามารถเชื่อมโยงไปถึงเด็ก เยาวชน ที่ตกเป็นข่าวที่ถูกกระทำ ที่เป็นผู้ต้องหา ผู้ต้องสงสัย เว้นแต่กระทำไปเพื่อประโยชน์ของเด็กหรือเยาวชนนั่นเอง

8.5) การรายงานข่าวหรือการนำเสนอรายการใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน ต้องดำเนินการอย่างคำนึงถึงการปกป้องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชน

(ข้อบังคับองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทยว่าด้วยจริยธรรมของวิชาชีพเกี่ยวกับการผลิตและการเผยแพร่รายการ พ.ศ. 2552)

6. ไม่นำเสนอข้อมูลหรือภาพของเด็ก เยาวชนที่ถูกทำร้าย ถูกกระทำการทารุณ ถูกคุกคามทางเพศ ตกเป็นผู้ต้องหา ผู้ต้องสงสัย รวมถึง เสียง ภาพ ข้อมูล ข้อความ และสัญลักษณ์ ที่สามารถเชื่อมโยง ไปถึงเด็กหรือเยาวชนที่ตกเป็นข่าว เว้นแต่กระทำไปเพื่อประโยชน์ของเด็กและเยาวชนเอง

7. การรายงานข่าวหรือการนำเสนอรายการใดๆที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน ต้องดำเนินการอย่างคำนึงถึงสิทธิตลอดจนการปกป้องสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชน รวมถึงต้องระมัดระวังในการระบุชื่อผู้ต้องหาที่เป็นเยาวชนหรือเหยื่อของอาชญากรรมทางเพศด้วย

(ข้อบังคับสถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ว่าด้วย จริยธรรมในการผลิตและการเผยแพร่รายการทางสถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2552)

กระทั่งถึงปี พ.ศ. 2555 สมาคมวิทยุเด็ก เยาวชน และครอบครัว³ จึงได้จัดทำข้อบังคับวิทยุเพื่อเด็ก เยาวชน และครอบครัว ว่าด้วยจริยธรรมในการผลิตและการเผยแพร่รายการทางสถานีวิทยุกระจายเสียง มีการจัดพิมพ์เผยแพร่ใน “คู่มือการจัดรายการวิทยุกระจายเสียง” (จุฬพล รอดคำดี, 2555) นับเป็นครั้งแรกสำหรับสังคมไทยที่ได้มีการบัญญัติ “จริยธรรมวิชาชีพวิทยุเพื่อเด็ก” ขึ้นมาโดยเฉพาะ

จากการสัมภาษณ์กรรมการสมาคมวิทยุเด็ก เยาวชน และครอบครัว³ ระบุว่ากรอบจริยธรรมรายการวิทยุเด็ก ดังกล่าว ได้มีการวางมาตรฐานคุณภาพภายใต้กฎหมายว่าด้วยสิทธิเด็ก พระราชบัญญัติการคุ้มครองเด็ก จริยธรรมสถานีโทรทัศน์ Thai PBS จริยธรรมสถานีวิทยุแห่ง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยทางสมาคมวิทยุเด็ก เยาวชน และครอบครัวได้เปิดโอกาสให้เครือข่ายพ่อแม่ ผู้ปกครอง และนักวิชาการร่วมให้ข้อเสนอแนะ

การจัดรายการวิทยุเด็กตัวเนื้อหาคือต้องไม่คิดไปจากกฎหมายที่เกี่ยวกับเด็ก คือ สิทธิเด็ก และพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก ส่วนขั้นตอนในการร่างจริยธรรมว่ามีกรอบอะไรบ้างเริ่มต้นจากการศึกษาเอกสารก่อนศึกษากฎหมายที่เกี่ยวกับเด็ก ศึกษาจากจริยธรรม สถานีโทรทัศน์ Thai PBS เอามารวบรวมแล้วนำมาแยกแยะว่าเราจะใช้ตัวไหนที่ควรจะเป็นจริยธรรมสำหรับรายการวิทยุเด็ก มีการจัดเวทีให้คนระดมความคิดเห็นเรื่องนี้ ก็จะมีเครือข่ายทั้งพ่อแม่ เครือข่ายเด็ก เครือข่ายผู้ปกครอง มาร่วมแสดงความคิดเห็น

(ธีรรัตน์ พันทวี วงศ์ธนธอเนก นายกสมาคมวิทยุเพื่อเด็ก เยาวชน และครอบครัว, 15 ตุลาคม 2555)

เราก็คงไปดูกรอบข้อบังคับจริยธรรมจากแหล่งอื่นๆ เช่น ข้อบังคับจริยธรรมของวิทยุจุฬาฯ และก็อีกหลายที่ทางนายกสมาคมวิทยุเด็กฯ เป็นคนรวบรวมเป็นหลักมากกว่าแล้วก็มาคุยกันในที่ประชุม จึงค่อยตัดสินออกมา มีการฟังความคิดเห็น 2 ครั้ง มีเกือบทุกองค์กร มีสื่อ มีนักวิชาการ และก็มีนักจัดรายการวิทยุด้วยกันและกันก็ภาคีที่เข้าร่วมรับฟังความคิดเห็น ทุกครั้งที่เราอบรมก็ให้คนที่มาอบรมสะท้อนกลับว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยหรืออยากให้เราเพิ่มเติมอะไรในข้อบังคับจริยธรรมวิทยุเด็ก (รณวิทย์ สิมะเสถียร กรรมการสมาคมวิทยุเด็ก เยาวชน และครอบครัว, 15 ตุลาคม 2555)

³ คือชื่อที่สมาคมใช้ในช่วงที่ผู้เขียนเก็บข้อมูลในการศึกษา ต่อมาในปีพ.ศ. 2556 จึงเปลี่ยนชื่อใหม่เป็น “สมาคมวิทยุและสื่อเพื่อเด็กและเยาวชน” ทั้งนี้ สมาคมฯ เริ่มดำเนินงานในชื่อชมรมวิทยุเด็ก เยาวชน และครอบครัว เมื่อปี พ.ศ. 2552 โดยเกิดจากการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายของนักวิชาการ องค์กรที่ทำงานด้านเด็ก และนักจัดรายการวิทยุสำหรับเด็กในประเทศไทย ที่เห็นความสำคัญของช่องทางนำเสนอสื่อสร้างสรรค์ที่หลากหลาย ผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ แบ่งปันประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ปัจจุบันสมาคมวิทยุและสื่อเพื่อเด็กและเยาวชนได้รับการสนับสนุนการดำเนินงานจากมูลนิธิเครือข่ายครอบครัว โครงการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพรายการวิทยุเพื่อเด็ก เยาวชนและครอบครัว แผนงานสื่อสร้างสุขภาวะเยาวชน (สสย.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) โดยมีเป้าหมายเพื่อผลักดันให้เกิดพื้นที่สื่อที่มีคุณภาพและเหมาะสมสำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัวเพิ่มขึ้น รวมถึงเกิดกระบวนการพัฒนาคุณภาพสื่อสำหรับเด็กให้เหมาะสมกับความต้องการในการเรียนรู้และมีเนื้อหาที่สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาสุขภาพของเด็กและเยาวชนในแต่ละช่วงวัย (www.kidsradioclub.or.th)

จากการวิเคราะห์ความสอดคล้องของข้อบังคับวิทยุเพื่อเด็ก เยาวชน และครอบครัว ว่าด้วย จริยธรรมในการผลิตและการเผยแพร่รายการทางสถานีวิทยุกระจายเสียง พ.ศ. 2555 ของสมาคมวิทยุเด็กเยาวชน และครอบครัว พบว่า ข้อบังคับส่วนใหญ่มีความสอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child) ความสอดคล้องที่ปรากฏ พบในประเด็นว่าด้วย

1) การรับประกันการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของเด็ก โดยข้อมูลข่าวสารต้องมีคุณภาพเหมาะสมกับเด็ก (ข้อ 17) (ข้อ 29 (ก))

2) สิทธิและสิทธิมนุษยชน (ข้อ 29 (ข)) ดังนี้

1) การรับประกันการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของเด็ก โดยข้อมูลข่าวสารต้องมีคุณภาพเหมาะสมกับเด็ก

ข้อบังคับวิทยุเพื่อเด็ก เยาวชน และครอบครัว ว่าด้วยจริยธรรมในการผลิตและการเผยแพร่รายการทางสถานีวิทยุกระจายเสียง พ.ศ. 2555 ในประเด็นที่ว่า ผู้ผลิตและเผยแพร่รายการต้องใช้การสื่อสารเพื่อก่อให้เกิดความสุข จนนำไปสู่การสร้างทัศนคติและรสนิยมการรับฟังที่ดี การพัฒนาครอบครัวให้เข้มแข็ง การเลี้ยงดูสมาชิกที่ดีให้มีภาวะโภชนาการที่เหมาะสม มีความสอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child) ซึ่งให้ความสำคัญต่อการรับประกันการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของเด็ก และข้อมูลข่าวสารนั้นต้องมีคุณภาพเหมาะสมกับเด็ก โดยเน้นข้อมูลข่าวสารที่มุ่งส่งเสริมความผาสุกทั้งทางสังคม จิตใจ ศีลธรรม ตลอดจนสุขภาพกายและจิตใจของเด็ก ดังนี้

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก	ข้อบังคับวิทยุเพื่อเด็ก เยาวชน และครอบครัว ว่าด้วยจริยธรรมในการผลิตและการเผยแพร่รายการทางสถานีวิทยุกระจายเสียง พ.ศ. 2555
ข้อ 17 รัฐภาคียอมรับในหน้าที่อันสำคัญของสื่อมวลชน และจะประกันว่าเด็กสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและวัสดุจากแหล่งต่างๆกัน ทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลข่าวสารและวัสดุที่มุ่งส่งเสริมความผาสุกทั้งทางสังคม จิตใจ และศีลธรรม ตลอดจนสุขภาพกายและจิตของเด็ก ข้อ 29 (ก) การพัฒนาบุคลิกภาพ ความสามารถพิเศษ และความสามารถทางด้านร่างกายและจิตใจของเด็ก ให้เต็มศักยภาพของเด็กแต่ละคน	ข้อ 9 จริยธรรมด้านการเป็นสื่อที่สร้างสุขภาวะทางการสื่อสารที่ดี ด้วยคุณธรรมจริยธรรมที่ดีของผู้ส่งสาร ผู้ผลิตและผู้เผยแพร่รายการต้องปฏิบัติหน้าที่ในการผลิตและเผยแพร่รายการ โดยใช้การสื่อสารเพื่อก่อให้เกิดความสุขทั้งฝ่ายผู้สื่อสารและผู้รับสาร จนนำไปสู่การสร้างทัศนคติและรสนิยมในการรับฟังที่ดี พร้อมทั้งชี้แนะทางออกให้แก่ผู้รับสารที่เป็นเด็ก เยาวชน และสมาชิกในครอบครัวอย่างเหมาะสม ข้อ 11 ...ผู้ผลิตและผู้เผยแพร่รายการต้องปฏิบัติหน้าที่ผลิตและเผยแพร่รายการ ด้วยความยึดมั่นจะพัฒนาให้ครอบครัวอบอุ่นเข้มแข็ง มีการอบรมเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัวที่ดี และมีภาวะโภชนาการที่เหมาะสม ...

2) สิทธิและสิทธิมนุษยชน

ข้อบังคับวิทยุเพื่อเด็ก เยาวชน และครอบครัว ว่าด้วย จริยธรรมในการผลิตและการเผยแพร่รายการทางสถานี

วิทยุกระจายเสียง พ.ศ. 2555 สอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กซึ่งให้ความสำคัญต่อหลักสิทธิมนุษยชนและหลักการเสรีภาพขั้นพื้นฐาน ดังนี้

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก	ข้อบังคับวิทยุเพื่อเด็ก เยาวชน และครอบครัว ว่าด้วยจริยธรรมในการผลิตและการเผยแพร่รายการ ทางสถานีวิทยุกระจายเสียง พ.ศ. 2555
ข้อ 29 (ข) การพัฒนาความเคารพต่อสิทธิมนุษยชน และเสรีภาพขั้นพื้นฐานและต่อหลักการที่วางไว้ในกฎบัตรสหประชาชาติ	ข้อ 4 จริยธรรมด้านการเคารพสิทธิและเสรีภาพผู้ผลิตและผู้เผยแพร่รายการต้อง ปฏิบัติหน้าที่ด้านการผลิตและเผยแพร่รายการ โดยยึดหลักการเคารพต่อ หน้าที่ สิทธิ เสรีภาพของตนเอง และผู้อื่น ด้วยความเคารพในหลักเกณฑ์ของกฎหมาย สิทธิมนุษยชน และการไม่เลือกปฏิบัติ โดยต้องตระหนักถึงผลกระทบที่อาจมีต่อสภาพจิตใจ สภาพสังคม สภาพแวดล้อม และสภาพครอบครัวของเด็ก เยาวชน และครอบครัว ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีลักษณะเฉพาะและมีความละเอียดอ่อนกว่ากลุ่มผู้ฟังอื่นๆ ข้อ 10 จริยธรรมด้านการปกป้องและคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชน ผู้ผลิตและผู้เผยแพร่รายการต้องปฏิบัติหน้าที่ผลิตและเผยแพร่รายการด้วยความยึดมั่นในการเป็นสื่อที่ทำหน้าที่หลักในการปกป้องและคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนให้รอดพ้นจากการล่วงละเมิด ละเลย การนำไปขาย การใช้แรงงานเด็กและการแสวงประโยชน์โดยมิชอบในรูปแบบอื่นๆและเปิดพื้นที่ในการคุ้มครองสิทธิในการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนโดยการแสดงความคิดเห็น แสดงออก การมีผู้รับฟัง และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องที่มีผลกระทบต่อตนเอง โดยการนำเสนอรายการต้องคำนึงถึงการสร้างแบบอย่างที่ดีที่ถูกต้อง ดีงาม ถูกกาลเทศะ หรือไม่ชี้้นำให้มีการลอกเลียนแบบไปในทางที่ไม่เหมาะสม ข้อ 11 จริยธรรมด้านการปกป้องและคุ้มครองสิทธิครอบครัว ผู้ผลิตและผู้เผยแพร่รายการต้องปฏิบัติหน้าที่ ผลิตและเผยแพร่รายการ ด้วยความยึดมั่นจะพัฒนาให้ครอบครัวอบอุ่นเข้มแข็ง มีการอบรมเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัวที่ดี และมีภาวะโภชนาการที่เหมาะสม ทั้งยังมุ่งสร้างความรู้และความเข้าใจร่วมกันในการปกป้องและคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนในครอบครัว ให้รอดพ้นจากอันตรายและการแสวงประโยชน์โดยมิชอบในรูปแบบอื่นๆและเปิดพื้นที่ในการแสดงความคิดเห็นเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องที่มีผลกระทบต่อครอบครัว

อย่างไรก็ตาม ประเด็นที่ขาดหายไปนั้นข้อบังคับจริยธรรมวิชาชีพของไทย โดยไม่มีการอ้างถึงตามมาตรา 29 (ค) (ง) (จ) ของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ได้แก่

1. การพัฒนาความเคารพต่อบิดามารดาของเด็กเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ภาษา ค่านิยมของเด็กนั่นเอง และต่อค่านิยมของชาติที่เด็กนั้นอาศัยอยู่ และต่อค่านิยมของชาติถิ่นกำเนิดของเขาและต่ออารยธรรมอื่นๆ ที่แตกต่างไปจากของเขาเอง

2. การเตรียมเด็กให้มีชีวิตที่มีความรับผิดชอบในสังคมที่เสรีด้วยจิตสำนึกแห่งความเข้าใจกัน สันติภาพ ความอดกลั้น ความเสมอภาคทางเพศ และมิตรภาพในหมู่ชนมวลมนุษยชนทุกกลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มชาติ กลุ่มศาสนา ตลอดจนในหมู่ชนพื้นเมืองดั้งเดิม

3. การพัฒนาความเคารพต่อสิ่งแวดล้อม

นอกจากนี้ ข้อบังคับวิชาชีพเพื่อเด็กเยาวชนและครอบครัวว่าด้วยจริยธรรมในการผลิตและการเผยแพร่รายการทางสถานีวิทยุกระจายเสียง พ.ศ. 2555 ของสมาคมวิทยุเด็ก เยาวชน และครอบครัวยังมีความสอดคล้องกับพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เรื่องการขายเด็ก การค้าประเวณี และสื่อลามกที่เกี่ยวกับเด็ก (Optional Protocol on the Convention on the Rights of the Child on the sale of children, child prostitution and child pornography) และกฎหมายภายในประเทศคือ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กในประเด็นการห้ามมิให้มีการโฆษณาเพื่อรับเด็กหรือยกเด็กให้บุคคลอื่นที่ไม่ใช่ญาติ เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากทางราชการ ตลอดจนการป้องกันมิให้เด็กกลายเป็นสินค้าดังนี้

พิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เรื่องการขายเด็ก การค้าประเวณี และสื่อลามกที่เกี่ยวกับเด็ก	ข้อ 10 (3) รัฐภาคีทั้งหลายจะต้องส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อแก้ไขสาเหตุรากฐาน เช่น ความยากจนและความด้อยพัฒนา ที่มีส่วนก่อให้เกิดความอ่อนแอและล่อแหลม ต่ออันตรายของเด็กต่อการค้าเด็ก การค้าประเวณีเด็ก สื่อลามกที่เกี่ยวกับเด็ก และการท่องเที่ยวที่ไร้เดียงสาเพื่อการบริการทางเพศ
พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546	มาตรา 26 ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายอื่น ไม่ว่าเด็กจะยินยอมหรือไม่ ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการ ดังต่อไปนี้ (4) โฆษณาทางสื่อมวลชนหรือเผยแพร่ด้วยประการใด เพื่อรับเด็กหรือยกเด็กให้แก่บุคคลอื่นที่ไม่ใช่ญาติของเด็ก เว้นแต่เป็นการกระทำของทางราชการหรือได้รับอนุญาตจากทางราชการแล้ว
ข้อบังคับวิทยุเพื่อเด็ก เยาวชน และครอบครัว ว่าด้วยจริยธรรมในการผลิตและการเผยแพร่รายการทางสถานีวิทยุกระจายเสียง พ.ศ. 2555	ข้อ 10 จริยธรรมด้านการปกป้องและคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชน ผู้ผลิตและเผยแพร่รายการต้องปฏิบัติหน้าที่ผลิตและเผยแพร่รายการด้วยความยึดมั่นในการเป็นสื่อที่ทำหน้าที่หลักในการปกป้องและคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชน ให้รอดพ้นจากการล่วงละเมิด ละเลย การนำไปขาย การใช้แรงงานเด็กและการแสวงประโยชน์โดยมิชอบในรูปแบบอื่นๆ...

2. การวิเคราะห์กรอบความคิดจริยธรรมวิทยุเด็ก

เมื่อวิเคราะห์เนื้อหาของข้อบังคับจริยธรรมวิทยุเพื่อเด็ก เยาวชน และครอบครัว ตามกรอบคิดของหลักการสากลจริยธรรมสื่อมวลชน ซึ่งให้ความสำคัญกับ หลักศีลธรรม (Moral) ความถูกต้อง (accuracy)

ความสมดุลและเป็นธรรม (balance and fairness) หลักภววิสัย (objectivity) ความรับผิดชอบ (responsibility) สิทธิความเป็นส่วนตัว (Right to Privacy) และสิทธิมนุษยชน (Human Rights) พบว่า เนื้อหาของข้อบังคับจริยธรรมวิทยุเพื่อเด็ก เยาวชน และครอบครัว มีการจัดวางเนื้อหาอยู่

ภายใต้กรอบคิดที่สอดคล้องกับหลักการสากลด้านจริยธรรมสื่อมวลชน ซึ่ง โดยให้ความสำคัญกับจริยธรรมที่อยู่ภายใต้กรอบคิดเรื่องสิทธิ (Right) และสิทธิมนุษยชน (Human Rights) มากเป็นพิเศษ ถือเป็นวาทกรรมกระแสหลักตามที่ปรากฏในกฎหมายเกี่ยวข้องกับเด็ก ดังปรากฏว่ามีข้อบังคับที่เกี่ยวข้องในหมวดนี้ถึง 3 ข้อด้วยกัน นอกจากนี้ ข้อบังคับจริยธรรมวิทยุเพื่อเด็กเยาวชนและครอบครัว ยังคำนึงถึงหลักการความถูกต้อง (Accuracy) หลักกาวินัย (Objectivity) หลักศีลธรรม (Moral) หลักความรับผิดชอบ (Responsibility) โดยมีการเพิ่มเติมในส่วนของการสุขภาวะ (Well-Being) เข้ามาด้วย ดังนี้

1. สิทธิ (Right) และ สิทธิมนุษยชน (Human Rights) ในประเด็นนี้ Rao and Lee (2005) กล่าวว่า นักวารสารศาสตร์ไม่ควรตัดสินคุณค่าของผู้อื่นให้มีฐานะที่ด้อยต่ำกว่าคุณค่าของตัวเองซึ่งสอดคล้องกับหลักการสิทธิมนุษยชน (Human Rights) และยึดถือในหลักการที่ว่า “สิทธิ” เป็นเรื่องตามธรรมชาติของมนุษย์ทุกคน โดยไม่มีการแบ่งแยกใดใด ไม่ว่า ชาติ ศาสนา เพศ ภาษา ศาสนา ความเชื่อทางการเมือง ความเชื่ออื่นๆ ที่มาแห่งเชื้อชาติหรือสังคม ทรัพย์ กำเนิด หรือฐานะอื่น ถือว่าเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีของมนุษย์ หลักการสิทธิมนุษยชนสัมพันธ์กับจริยธรรมสื่อมวลชน สื่อมวลชนควรให้ความเคารพต่อสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ตกเป็นข่าว สื่อมวลชนไม่ควรรายงานข่าวด้วยการซ้ำเติมผู้เสียหาย ไม่ว่าด้วยการใช้ภาษาที่แฝงด้วยอคติที่มีต่อวัย เพศ เชื้อชาติ ความเชื่อ ศาสนา ฐานะความเป็นอยู่ การเปิดเผยภาพถ่ายและภูมิหลังของผู้ถูกกระทำ เป็นต้น

ข้อบังคับวิทยุเพื่อเด็ก เยาวชน และครอบครัว ว่าด้วยจริยธรรมในการผลิตและการเผยแพร่รายการทางสถานีวิทยุกระจายเสียง พ.ศ. 2555 ของสมาคมวิทยุเด็กเยาวชน และครอบครัว ระบุถึงประเด็นสิทธิและสิทธิมนุษยชน ดังนี้

ข้อ 4 จริยธรรมด้านการเคารพสิทธิและเสรีภาพ

ผู้ผลิตและผู้เผยแพร่รายการต้อง ปฏิบัติหน้าที่ด้านการผลิตและเผยแพร่รายการ โดยยึดหลักการเคารพต่อ หน้าที่ สิทธิ เสรีภาพของตนเอง และผู้อื่น ด้วยความเคารพในหลักเกณฑ์ของกฎหมาย สิทธิมนุษยชน และการไม่เลือกปฏิบัติ โดยต้องตระหนักถึงผลกระทบที่อาจมีต่อสภาพจิตใจ สภาพสังคม สภาพแวดล้อม และสภาพครอบครัวของเด็ก เยาวชน และครอบครัว ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีลักษณะเฉพาะและมีความละเอียดอ่อนกว่ากลุ่มผู้ฟังอื่นๆ

ข้อ 10 จริยธรรมด้านการปกป้องและคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชน ผู้ผลิตและผู้เผยแพร่รายการต้อง ปฏิบัติหน้าที่ผลิตและเผยแพร่รายการด้วยความยึดมั่นในการเป็นสื่อที่ทำหน้าที่หลักในการปกป้องและคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนให้รอดพ้นจากการล่วงละเมิด ละเลย การนำไปขาย การใช้แรงงานเด็กและการแสวงประโยชน์โดยมิชอบในรูปแบบอื่นๆ และเปิดพื้นที่ในการคุ้มครองสิทธิในการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนโดยการแสดงความคิดเห็น แสดงออกการมีผู้รับฟัง และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องที่มีผลกระทบต่อตนเอง โดยการนำเสนอรายการต้องคำนึงถึงการสร้างแบบอย่างที่ดี ถูกต้อง ดีงาม ถูกกาลเทศะ หรือไม่ชี้นำให้มีการลอกเลียนแบบไปในทางที่ไม่เหมาะสม

ข้อ 11 จริยธรรมด้านการปกป้องและคุ้มครองสิทธิครอบครัว ผู้ผลิตและผู้เผยแพร่รายการต้อง ปฏิบัติหน้าที่ ผลิตและเผยแพร่รายการ ด้วยความยึดมั่นจะพัฒนาให้ครอบครัวอบอุ่นเข้มแข็ง มีการอบรมเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัวที่ดี และมีภาวะโภชนาการที่เหมาะสม ทั้งยังมุ่งสร้างความรู้และความเข้าใจร่วมกันในการปกป้องและคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนในครอบครัว ให้รอดพ้นจากอันตรายและการแสวงประโยชน์โดยมิชอบในรูปแบบอื่นๆ และเปิดพื้นที่ในการแสดงความคิดเห็นเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องที่มีผลกระทบต่อครอบครัว

2. **หลักการความถูกต้อง (Accuracy)** เป็นหลักการสำคัญที่จะขาดไม่ได้ในเรื่องจริยธรรมสื่อมวลชน ดังที่ Cooper (1989) สรุปไว้ว่า หลักการเรื่องความถูกต้องเป็นหลักสากลของจริยธรรมสื่อมวลชนทั่วโลกเพราะหลักการเรื่องการรายงานความจริงมาพร้อมกับสิทธิที่จะรู้ของสาธารณชน หากปราศจากความจริง สื่อมวลชนย่อมหมดความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจจากสาธารณชน

หลักการเรื่องความจริงมาพร้อมกับความถูกต้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการรายงานข่าว สื่อมวลชนต้องนำเสนอข้อเท็จจริงทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ Callahan (2003) กล่าวว่า ความจริงมิใช่แค่การบอกเล่า และนำเสนอความจริงเท่านั้น แต่นักวารสารศาสตร์ต้องไม่พยายามในการตีความหมายของข่าวในแต่ละวัน ข้อเท็จจริงที่ปรากฏในสื่อมวลชนต้องไม่ถูกบิดเบือน แม้ว่าสื่อมวลชนจะมีเนื้อหาที่จำจนไม่สามารถรายงานข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นได้ทั้งหมด หน้าที่ของสื่อจะต้องสามารถมีวินิจฉัยในการเลือกข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องมานำเสนออย่างระมัดระวัง

ข้อบังคับวิทยุเพื่อเด็ก เยาวชน และครอบครัว ว่าด้วยจริยธรรมในการผลิตและการเผยแพร่รายการทางสถานีวิทยุกระจายเสียง พ.ศ. 2555 ของสมาคมวิทยุเด็ก เยาวชน และครอบครัว ระบุถึงความถูกต้องของข้อเท็จจริงของเนื้อหารายการ ซึ่งจะต้องปลอดจากอคติและคำนึงถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับเด็กเป็นสำคัญ ดังนี้

ข้อ 5 จริยธรรมด้านการค้นหาและรายงานข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง ผู้ผลิตและผู้เผยแพร่รายการต้องปฏิบัติหน้าที่ด้านการผลิตและเผยแพร่รายการโดยยึดหลักความมุ่งมั่นในการค้นหาและเผยแพร่รายการโดยยึดหลักความมุ่งมั่นในการค้นหาและเผยแพร่ความจริงที่มุ่งไปสู่การรายงานข้อมูลหรือข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นอย่างถูกต้อง ตรงไปตรงมาโดยปราศจากอคติ และคำนึงถึงสภาพจิตใจและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับเด็ก เยาวชน และครอบครัวเป็นสำคัญ

3. **หลักภววิสัย (Objectivity)** คือหลักความเป็นกลางที่ปลอดจากอคติ การรายงาน ข้อเท็จจริงโดยปราศจากอคติ ไม่ว่าจะเป็นอคติจากความรัก ความเกลียดชัง ความกลัว หรือความไม่รู้ ตลอดจนการไม่ปล่อยให้ความคิดเห็นหรือความรู้สึกส่วนตัวเข้าแทรกแซงในการรายงานข้อเท็จจริง

ในบางครั้งสื่อมวลชนเลือกนำเสนอข่าวในทิศทางใดทิศทางหนึ่งตามความเชื่อ ความรู้สึกของตนเอง โดยปราศจากความเป็นธรรมและหลักเหตุผล ความลำเอียงในการเสนอข่าวอาจสะท้อนให้เห็นจากการใช้ภาษาและภาพถ่ายที่บ่งบอกอคติของสื่อ หรือแม้แต่การนำเสนอข้อมูลที่ขาดความสมดุลเท่าเทียมการใส่ความคิดเห็นส่วนตัวลงไปในการรายงานข่าว สักส่วนหรือพื้นที่ในการนำเสนอที่ไม่สมดุล ภววิสัยหรือความเป็นกลางสามารถทำให้เกิดขึ้นได้ในทางปฏิบัติจากการนำเสนอข้อเท็จจริงที่เพียงพอ เช่น การนำเสนอข้อมูลรอบด้าน จากมุมมองและข้อเท็จจริงของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องอย่างเท่าเทียมทั้งในแง่ของความหลากหลายของแหล่งข่าว ความเท่าเทียมในเนื้อหาและเวลาที่นำเสนอ

ข้อบังคับวิทยุเพื่อเด็ก เยาวชน และครอบครัว ว่าด้วยจริยธรรมในการผลิตและการเผยแพร่

รายการทางสถานีวิทยุกระจายเสียง พ.ศ. 2555 ของ สมาคมวิทยุเด็ก เยาวชน และครอบครัว ระบุถึงหลักการภววิสัย (objectivity) ดังนี้

ข้อ 6 จริยธรรมด้านความเป็นอิสระและการมีความเป็นธรรม ผู้ผลิตและผู้เผยแพร่รายการต้องปฏิบัติหน้าที่ด้านการผลิตและเผยแพร่รายการด้วยความเป็นอิสระ ปราศจากความเอนเอียงและดำรงไว้ซึ่งความเป็นกลาง วางตนไม่ให้ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลใดๆ ในทุกสถานการณ์ด้วยใจที่ตั้งมั่นอยู่ในความเป็นธรรม โดยคำนึงถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับเด็ก เยาวชน และครอบครัวเป็นสำคัญ

4. **หลักศีลธรรม (Moral)** คือ หลักประพฤติกปฏิบัติของคนในสังคม เป็นเกณฑ์ในการตัดสินความดีชั่ว

ตามมโนสำนึกของบุคคล หลักศีลธรรมเป็นแกนหลักในจริยธรรมของสื่อมวลชน มีเป้าหมายควบคุมสำนึก ซึ่งจะควบคุมพฤติกรรมด้านดีชั่วตามข้อกำหนดของศีลธรรม ข้อบังคับวิทยุเพื่อเด็ก เยาวชน และครอบครัว ว่าด้วยจริยธรรมในการผลิตและการเผยแพร่รายการทางสถานีวิทยุกระจายเสียง พ.ศ. 2555 ของสมาคมวิทยุเด็ก เยาวชน และครอบครัว กล่าวถึงหลักแห่งศีลธรรมในการควบคุมรายการวิทยุเด็ก ดังนี้

ข้อ 7 หลักแห่งศีลธรรม ผู้ผลิตและผู้เผยแพร่รายการต้องตั้งมั่นที่จะพยายามดำรงตนอยู่ในหลักของศีลหรือข้อห้ามไม่ให้ปฏิบัติด้วยการประพฤติปฏิบัติโดยมีธรรมเป็นข้อยึดปฏิบัติเพื่อที่จะสามารถเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตให้แก่ผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งแก่ เด็ก เยาวชน และสมาชิกในครอบครัว

5. **หลักความรับผิดชอบ (Responsibility)** ความรับผิดชอบหมายถึงหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติ โดยพิจารณาจากเจตนาที่ดี (good will) ความรับผิดชอบของสื่อมวลชน หมายถึง การทำหน้าที่ของสื่อมวลชนโดยมีเจตนาที่จะให้เกิดผลที่ดีแก่สังคม ข้อบังคับวิทยุเพื่อเด็ก เยาวชน และครอบครัว ว่าด้วยจริยธรรมในการผลิตและการเผยแพร่รายการทางสถานีวิทยุกระจายเสียง พ.ศ. 2555 ของ สมาคมวิทยุเด็ก เยาวชน และครอบครัว ระบุถึงหลักความรับผิดชอบ (Responsibility) ดังนี้

ข้อ 8 จริยธรรมด้านความรับผิดชอบ ผู้ผลิตและผู้เผยแพร่รายการต้องปฏิบัติหน้าที่ ผลิตและเผยแพร่รายการ ด้วยความรับผิดชอบต่อเด็ก เยาวชน และครอบครัว ในระดับที่สูงกว่าระดับมาตรฐานวิทยุชน หรือผู้ผลิตและผู้เผยแพร่รายการทั่วไปพึงปฏิบัติ และพร้อมที่จะเยียวยาผู้เสียหายที่ได้รับผลกระทบจากการปฏิบัติหน้าที่ สื่อมวลชนที่ผิดพลาดอย่างเต็มที่ รวมถึงพร้อมที่จะได้รับการตรวจสอบทั้งจากภายในและภายนอกองค์กร หากในกระบวนการผลิตและการเสนอรายการ เมื่อต้องเชิญเด็ก เยาวชน หรือบุคคลในครอบครัว มาเข้าร่วมรายการ ผู้ผลิตและผู้เผยแพร่รายการจะต้องชี้แจงให้เหตุผล การเชิญเข้าร่วมรายการ ตลอดจนเนื้อหาและ

รูปแบบของรายการอย่างชัดเจน

6. **หลักการสภาวะ (Well-Being)** หมายถึง การสร้างสภาวะที่สมดุลของ กาย จิต สังคม ปัญญาหรือจิตวิญญาณ ซึ่งสื่อมวลชนสามารถแสดงบทบาทในการสร้างสรรค์เนื้อหาเพื่อให้เกิดสังคมสภาวะได้ กรอบความคิดจริยธรรมโดยใช้หลักการสภาวะ ถือเป็นมุมมองใหม่และถูกอ้างถึงในข้อบังคับวิทยุเพื่อเด็ก เยาวชน และครอบครัว ว่าด้วยจริยธรรมในการผลิตและการเผยแพร่รายการทางสถานีวิทยุกระจายเสียง พ.ศ. 2555 ของ สมาคมวิทยุเด็ก เยาวชน และครอบครัว ดังนี้

ข้อ 9 จริยธรรมด้านการเป็นสื่อที่สร้างสภาวะทางการสื่อสารที่ดี ด้วยคุณธรรมจริยธรรมที่ดีของผู้ส่งสาร ผู้ผลิตและผู้เผยแพร่รายการต้องปฏิบัติหน้าที่ในการผลิตและเผยแพร่รายการ โดยใช้การสื่อสารเพื่อก่อให้เกิดความสุขทั้งฝ่ายผู้สื่อสารและผู้รับสาร จนนำไปสู่การสร้างทัศนคติและรสนิยมในการรับฟังที่ดี พร้อมทั้งชี้แนะทางออกให้แก่ผู้รับสารที่เป็นเด็ก เยาวชน และสมาชิกในครอบครัวอย่างเหมาะสม

นอกจากเนื้อหาข้อบังคับจริยธรรมวิทยุเด็ก เยาวชน และครอบครัวจะมีความสอดคล้องกับหลักสากลด้านจริยธรรมสื่อมวลชนแล้ว กรรมการสมาคมวิทยุเด็ก เยาวชน และครอบครัวยังมีความเห็นที่สอดคล้องกับเนื้อหาที่ได้บัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษรของจริยธรรมวิทยุเด็ก เยาวชน และครอบครัวด้วยว่า เรื่อง “สิทธิเด็ก” เป็นประเด็นที่มีความสำคัญมากในข้อบังคับจริยธรรม ขณะเดียวกัน เนื้อหาสำคัญในข้อบังคับจริยธรรมรายการวิทยุสำหรับเด็กและเยาวชน ต้องให้ความสำคัญในเรื่องอื่นๆ ด้วย ดังนี้

จริยธรรมนี้เป็นจริยธรรมโดยทั่วไปของสื่อมวลชน สิ่งสำคัญที่สุดก็คือว่า จะต้องเข้าใจในจิตวิทยาเด็ก เพราะฉะนั้นนักจัดรายการวิทยุเด็กก็ต้องมีจริยธรรมในแง่ที่ว่าจะไม่ทำอะไรที่ผิดไปจากสิ่งที่ป็นธรรมชาติ หรือการเจริญเติบโตของเด็กไปในทิศทางที่ดี เพราะถ้านักจัดรายการวิทยุทำผิดนั้นหมายถึงผิดจริยธรรมด้วย นอกเหนือจากการทำหน้าที่สื่อมวลชนอย่างมีจริยธรรมแล้ว

นักจัดรายการวิทยุเด็กยังต้องมีสิ่งที่ เป็นบรรทัดฐาน ที่เกี่ยวกับตัวเด็กโดยเฉพาะด้วย สิ่ง ที่พูดกันมาก ในสำหรับตัวตนของเด็กคือ ความรุนแรง มาอันดับแรกเลย จะไม่สอนเด็กให้ตัดสินปัญหาด้วยกำลัง อันที่สอง คือ ความรัก มีตั้งแต่รักเพื่อนมนุษย์ รักสิ่งแวดล้อม รักสิ่งมีชีวิตทั้งหลาย นี่เราสอนเป็นหลักจิตวิทยาเบื้องต้นเลย ถ้าคนเติบโตมาด้วยความเมตตา กรุณา ความรักแล้ว ก็จะมี ความเข้าใจใน เรื่องของสิ่งที่ เป็นเรื่องเกี่ยวกับ ตัวของเด็กเอง จริยธรรมกับเด็กนี้ ต้องคำนึงถึง เรื่องของการใส่ อะไรเข้าไปในเชิงของ Content และวิธีการ นำเสนอ บางอย่าง ที่อาจจะทำให้เกิดการลอกเลียนแบบ ไม่ถูกต้อง เช่น การพูดภาษาเพี้ยนๆ อย่างนี้ เราต้องระวัง (จุมล รอดคำดี ที่ปรึกษาสมาคมวิทยุเด็กเยาวชน และครอบครัว, 27 ตุลาคม 2555)

คำว่าจริยธรรมสำหรับรายการวิทยุเด็กคือ

1. นักจัดรายการวิทยุเด็กต้องมีความรู้เกี่ยวกับช่วงวัยของเด็ก วงจรชีวิตของครอบครัว เพราะมันน่าจะเป็นผลให้ทำรายการวิทยุได้
2. นักจัดรายการวิทยุเด็กต้องเข้าใจว่าจริยธรรมคือ คุณงามความดี คือพื้นฐานที่ทุกคนต้องมี แต่จะต้องมีมากกว่าคนที่จัดรายการวิทยุทั่วไป กล่าวคือมีความเข้าใจเด็ก (นิธิกาญจน์ รัตนสิทธิ์ กรรมการสมาคมวิทยุเด็กเยาวชน และครอบครัว, 15 ตุลาคม 2555)

จรรยาบรรณรายการวิทยุเด็กอาจจะรวมถึง ข้อมูลที่ถูกต้อง รวมถึงการที่นักจัดรายการวิทยุเด็ก จะต้องสื่อสิ่งที่สร้างสรรค์ ไม่ทำร้ายคนใดคนหนึ่ง แต่เราก็จะให้ความสำคัญกับเรื่องของการสื่อสาร กับเด็ก หรือการใช้เด็กในรายการก็ต้องมีการคำนึงถึง จริยธรรมมากกว่าปกติ อย่างเช่น ถ้าเชิญเด็กมา เราก็ต้องบอกเด็กว่าจะให้เขาทำในบทบาทอะไร จริง ๆ แล้วเด็กยังเป็นผู้เยาว์ ไม่สามารถที่จะเข้าใจ สังคม เพราะฉะนั้น ทำอย่างไรที่จะให้เด็กซึ่งเป็น ฝ่ายขาวไม่โดนรบกวนจนเกินไป และก็ สามารถแสดง ความคิดสร้างสรรค์ของเขาออกมาได้ เข้าใจสังคม อย่างแท้จริง ตรงนี้ที่เราต้องให้ความสำคัญ

(รณวิทย์ สิมะเสถียร กรรมการสมาคมวิทยุเด็กเยาวชน และครอบครัว, 15 ตุลาคม 2555)

แม้ว่าประเด็นจิตวิทยาเด็ก การเน้นหลักความรัก การหลีกเลี่ยงความรุนแรง และการใช้ภาษาที่ไม่เหมาะสม จะไม่ปรากฏในข้อบังคับจริยธรรมที่เป็นลายลักษณ์อักษร แต่ตามทัศนะของกรรมการสมาคมวิทยุและสื่อเพื่อเด็กและเยาวชนเห็นว่า ควรกำหนดให้เป็น หลักปฏิบัติร่วมกับหลักสากลที่ว่าด้วยหลักความถูกต้อง (Accuracy) หลักภววิสัย (Objectivity) หลักศีลธรรม (Moral) หลักความรับผิดชอบ (Responsibility) และ หลักการสุขภาวะ (Well-Being)

บทสรุปและอภิปราย: อัตลักษณ์ที่หายไป ในข้อบังคับจริยธรรมรายการวิทยุเด็ก

สมาคมวิทยุเด็กเยาวชน และครอบครัวได้เริ่มจัดทำ ข้อบังคับจริยธรรมรายการวิทยุเด็กขึ้นเป็นครั้งแรกในสังคมไทยในปี พ.ศ. 2555 ซึ่งถือได้ว่าเป็นข้อบังคับจริยธรรม (code of ethics) ฉบับแรกที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวข้องกับ รายการวิทยุเด็กโดยตรง โดยมีการวางกรอบมาตรฐาน จริยธรรมภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child) และพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กเรื่อง การค้าเด็ก การค้าประเวณี และสื่อลามกที่เกี่ยวกับเด็ก (Optional Protocol on the Convention on the Rights of the Child on the sale of children, child prostitution and child pornography) ตลอดจน กฎหมายภายในประเทศ เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก

ข้อบังคับจริยธรรมรายการวิทยุเด็กได้ยึดหลักการ ความเป็นสากล (universal) ของจริยธรรมที่ใช้ ในงานวารสารศาสตร์ ดังเช่น หลักการเรื่องสิทธิและ สิทธิมนุษยชน ความถูกต้อง (accuracy) หลักภววิสัย (objectivity) ศีลธรรม ความรับผิดชอบ และ หลักการสุขภาวะ (well-being) ซึ่งถือเป็นการไหลไปตาม กระแสหลักของกรอบจริยธรรมสื่อมวลชนทั่วไป ซึ่งไม่ว่าจะเป็นจริยธรรมของสื่อมวลชนประเภทใด ต่างก็อยู่ภายใต้กรอบคิดเดียวกันนี้ทั้งสิ้น คำถามที่น่า

สนใจคือ จริยธรรมรายการวิทยุเด็กนั้นจำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์เฉพาะตัวที่ไม่อาจใช้กรอบสากลร่วมกับจริยธรรมสื่อมวลชนแขนงอื่นหรือไม่ ข้ออภิปรายในบทความนี้จึงเป็นการตั้งข้อสังเกตว่ายังมียุทธศาสตร์เฉพาะที่หลุดหายไปจากข้อบังคับจริยธรรมรายการวิทยุเด็ก กล่าวคือ ข้อบังคับจริยธรรมวิทยุเด็กได้ใช้แก่นของหลักจริยธรรมสากล และกฎหมายมาเป็นศูนย์กลาง และนำ “เด็ก” มาเป็นเพียงส่วนประกอบ โดยได้ทำให้ “ความเป็นเด็ก” (childhood) ซึ่งควรเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญ หลุดหายไป แม้ “ความเป็นเด็ก” จะไม่ใช่คำใหม่ในโลกวิชาการแต่กลับเป็นคำที่มีความสำคัญต่อการดำรงอยู่ของบุคคล ดังเช่นที่ Nikolas Rose (อ้างใน Briggs, 2009: 24) กล่าวว่า นับแต่ปลายศตวรรษที่ 19 ความเป็นเด็ก (childhood) ได้กลายมาเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดการดำรงอยู่ของบุคคล ทิศทางสังคมศาสตร์มองว่า ความเป็นเด็กไม่ใช่ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ แต่คือการประกอบสร้างทางสังคม (Archard, 2004: 25) แม้ว่าความเป็นเด็กจะเป็นสิ่งประกอบสร้างทางสังคมซึ่งขึ้นอยู่กับความแตกต่างทางสังคม วัฒนธรรม เวลา และ สถานที่ซึ่งแวดล้อมตัวเด็ก แต่ความเป็นเด็กยังคงต้องการคุณลักษณะร่วม (universal features) เพราะความดั้งเดิมเป็นคุณสมบัติที่สำคัญต่อการเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ มีวุฒิภาวะ (virtue of their immaturity) ในวันข้างหน้า เป็นคุณลักษณะร่วมท่ามกลางบริบทสังคมวัฒนธรรมที่แตกต่าง (Wells, 2009: 2) “ความเป็นเด็ก” จึงเป็นประติสัมพันธ์ทางสังคมที่ย่อมต้องมีพื้นที่ เวลา ตลอดจนควรเป็นส่วนหนึ่งที่สังคมต้องใส่ใจปกป้อง

ความเป็นเด็กที่หายไปนั้นจึงหมายถึงการหายไปของลักษณะสำคัญของตัวตนของเด็ก ซึ่งถือเป็นบุคลิกภาพที่มีความเป็นสากล (universal characteristics) การวางมาตรฐานจริยธรรมรายการวิทยุเด็กยังไม่สามารถมองเห็นลักษณะเฉพาะที่สะท้อน “อัตลักษณ์ความเป็นเด็ก” และความสัมพันธ์ของ “ความเป็นเด็ก” ที่จะต้องเข้ามาเชื่อมต่อและหลอมรวมเป็นหนึ่งเนื้อเดียวกันในกระบวนการสื่อสาร ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ต้องนำ

มาจัดวางไว้เป็นศูนย์กลาง ความเป็นเด็กจึงเป็นตัวแปรซึ่งมีมิติทางสังคม ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม (Buckingham, 2000: 6) ความหมายของความเป็นเด็กจึงเป็นสิ่งที่สะท้อนของกระบวนการต่อสู้และต่อรองในวาทกรรมว่าด้วยจริยธรรมสื่อมวลชน

การผสานอัตลักษณ์เฉพาะของความเป็นเด็กเป็นสิ่งที่ควรคำนึงถึงและให้ความระมัดระวังเป็นพิเศษเหนือจริยธรรมสื่อมวลชนแขนงอื่น ดังเช่นที่สะท้อนผ่านข้อมูลสัมภาษณ์คณะกรรมการสมาคมวิทยุเด็กเยาวชน และครอบครัวว่า จริยธรรมรายการวิทยุเด็กต้องมีเนื้อหาเกี่ยวกับคุณลักษณะเฉพาะของ “ความเป็นเด็ก” ซึ่งถือเป็นบุคลิกภาพที่เป็นสากล (universal characteristics) เช่น จิตวิทยุเด็ก การใช้ภาษาที่เหมาะสมสำหรับเด็ก ความรุนแรงซึ่งเป็นสิ่งต้องห้ามสำหรับเด็ก และหลักการเรื่องความรักความเมตตา ซึ่งเป็นสิ่งที่เด็กทุกคนปรารถนา โดยทั้งหมดนี้ยังไม่มีภาระบัญญัติลักษณะอักษรลงใน “ข้อบังคับวิทยุเพื่อเด็ก เยาวชน และครอบครัว” ที่สำคัญคุณลักษณะด้านเนื้อหารายการที่เป็นลักษณะเฉพาะของรายการเด็ก เช่น การทำหน้าที่สร้างจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งถือเป็นคุณลักษณะที่สำคัญของ “ความเป็นเด็ก” ก็ควรมีการระบุเพื่อให้รายการวิทยุเพื่อเด็ก ได้ทำหน้าที่สร้างสรรค์จินตนาการ เหมือนตัวอย่างที่ปรากฏเป็นกรณีศึกษาจริยธรรมสื่อมวลชนในบังคลาเทศที่ระบุไว้อย่างชัดเจน ว่า

“รายการที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับเด็ก ควรมีการส่งเสริมการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก”

(Rules for radio and television of Bangladesh: online)

“ความเป็นเด็ก” ที่หายไปยังหมายถึง การให้ความสำคัญในเรื่องความหลากหลาย (diversity) ของเด็กในเรื่อง เพศภาวะ ชาติพันธุ์ ศาสนา วัฒนธรรม ชนชั้น และการคำนึงถึงความตระหนักของเด็กในความเท่าเทียมของความหลากหลายดังกล่าว ยังเป็นสิ่งที่ไม่ถูกพูดถึงในจริยธรรมรายการวิทยุเด็ก การศึกษาของ Alexander et al (1998) ระบุว่า ความหลากหลายคือการมีอยู่หรือหายไป

ของเพศสภาวะ เชื้อชาติ และอาจรวมถึงลักษณะทาง สรีระที่แตกต่างของเด็ก เช่น ความพิการ ซึ่งเป็น สิ่งจำเป็นที่การจัดรายการวิทยุเพื่อเด็กจะต้องทำให้ รายการสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายเด็กและการนำเสนอ สารที่มีความหลากหลาย ปัญหาความไม่หลากหลาย ของเด็กซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายและเนื้อหาอาจนำมา ซึ่งการสร้างภาพตายตัว (stereotype) ของเด็กซึ่งเป็น ปัญหาในเชิงจริยธรรมได้ เช่น เด็กชนชั้นกลางและ มีการศึกษาเท่านั้นที่มีโอกาสเข้าถึงรายการวิทยุที่มี คุณภาพสำหรับเด็ก เด็กถือเป็นคนกลุ่มใหญ่ที่ไม่ได้มี ลักษณะแบบเดียวกันทั้งหมด การวางมาตรฐานจริยธรรม รายการวิทยุเด็กจึงไม่สามารถมองเด็กแบบภาพตายตัวได้ ดังที่ Lemish (2010 : 21) เสนอว่า การพัฒนาจริยธรรม รายการสำหรับเด็กนั้น ต้องพยายามจำแนกเด็กออกเป็น กลุ่มย่อยที่มีความแตกต่างกันให้มากที่สุด นอกเหนือ ตัวแปรเรื่องอายุซึ่งถูกพูดถึงมากแล้ว ยังต้องพิจารณา เด็กในเชิงจริยธรรมจากพัฒนาการทางอารมณ์และ การรู้คิด (cognitive and emotional development) ความสามารถพิเศษ ความสนใจ บุคลิกภาพ ความสัมพันธ์ ระหว่างบุคคล และสภาพแวดล้อมทางสังคม การ กำหนดมาตรฐานจริยธรรมรายการวิทยุเด็กเยาวชน และ ครอบครัว ยังจะต้องเอื้อต่อความเป็นท้องถิ่นและวัฒนธรรม ที่หลากหลายของเด็กในแต่ละภูมิภาคด้วยเช่นกัน

นอกจากนี้ “ความเป็นเด็ก” ยังหมายถึงความไร้เดียงสา ซึ่งสัมพันธ์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่บริสุทธิ์ เนื้อหารายการวิทยุเด็กที่สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมถือว่าเป็น ประเด็นที่มีความสำคัญซึ่งมีผลต่อการพัฒนาเด็ก ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา เพราะเด็กย่อมต้อง มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติที่เชื่อมโยงทั้งมิติร่างกาย และจิตวิญญาณอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การสร้างความ ตระหนักรู้และสำนึกต่อธรรมชาติเป็นสิ่งจำเป็นต่อ การอยู่ร่วมกันในสังคมแม้ตามมาตรา 29 (3) ของอนุสัญญา ว่าด้วยสิทธิเด็ก จะระบุไว้ชัดเจนว่าสื่อมวลชนจะต้อง ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาความเคารพต่อสิ่งแวดล้อม แต่ประเด็นสิ่งแวดล้อมก็ได้หลุดหายไปจากกรอบ จริยธรรมรายการวิทยุเด็ก อย่างน้อยควรมีการกำหนด

เป็นกรอบเนื้อหาด้านสิ่งแวดล้อมไว้เป็นวาระที่สำคัญ

ในท้ายที่สุด การทำงานด้านการสร้างมาตรฐาน จริยธรรมรายการวิทยุเด็กและเยาวชนต้องเป็นกลไก ที่สร้างความสมดุลในเชิงอำนาจ (Balance of Power) อยู่บนพื้นฐานของการตอบสนองความต้องการที่ หลากหลายของเด็ก และสามารถเข้าถึงกลุ่มเด็ก ที่มีความหลากหลาย ต้องไม่ทำให้การวางมาตรฐาน คุณภาพรายการวิทยุเด็กและเยาวชนกลายเป็น การกำหนดมาตรฐานจริยธรรมของผู้ใหญ่ เหมือนเช่น ที่ Lemish (2010 : 20) ได้กล่าวว่า ความหมายของ คุณภาพรายการควรสนใจเรื่องของช่วงชั้นของอำนาจ (power hierarchies) หมายถึง ใครควรเป็นผู้กำหนด นิยามคุณภาพรายการ คุณภาพรายการก็ควรใช้มาตรฐาน การกำหนดที่หลากหลายจากมุมมองของผู้ชมที่แตกต่างกัน เด็กควรได้มีส่วนร่วมใช้ “ความเป็นเด็ก” ในการตัดสินใจ เชิงจริยธรรมในรายการวิทยุสำหรับเด็ก ดังที่อนุสัญญาว่า ด้วยสิทธิเด็ก เขียนถึง “สิทธิของเด็ก” กับ “เสรีภาพการ แสดงออก” ไว้ว่า

ข้อ 13 เด็กมีสิทธิที่จะมีเสรีภาพในการแสดงออก สิทธินี้จะรวมถึงเสรีภาพที่จะแสวงหา ได้รับ หรือถ่ายทอด ข้อมูลข่าวสาร และความคิดทุกลักษณะ โดยไม่ถูกจำกัดโดย เขตแดน ไม่ว่าจะด้วยวาจาลายลักษณ์อักษร หรือการตีพิมพ์ ในรูปแบบของศิลปะ หรือผ่านสื่อใดก็ตามที่เด็กเลือก

“ความเป็นเด็ก” ในฐานะพลเมืองของประเทศต้อง ทำความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของตนเองให้ดีขึ้น ขณะเดียวกันจริยธรรมสื่อมวลชนต้องเปิดโอกาสให้เด็ก ได้ใช้ “ความเป็นเด็ก” ในฐานะที่เป็นพลเมืองเพื่อมีส่วนร่วม ในการตัดสินใจ เช่น สิทธิของเด็กที่จะปรากฏตัวเป็น ส่วนหนึ่งของรายการต้องเกิดจากการรับรู้และยินยอม ของเด็ก แม้ว่าเด็กจะอายุน้อยก็ตาม การได้รับคำยินยอม มีความเกี่ยวข้องกับสิทธิความเป็นส่วนตัวและผลกระทบ ต่างๆ ซึ่งจะทำให้เด็กเกิดความเข้าใจว่า ข่าวของเด็กอาจ ส่งผลต่อชีวิตของเด็กได้ในภายหลัง การมีส่วนร่วมของ เด็กในการตัดสินใจจะเข้าร่วมในรายการหรือไม่จึงเป็น สิ่งสำคัญและจะต้องได้รับการแจ้งและคำยินยอมจากเด็ก ก่อนเสมอ ซึ่งเด็กมีสิทธิที่จะร้องขอเพื่อถอนตัวออกจาก

รายการหรือแม้แต่การมีส่วนร่วมใดๆ (Fullerton, 2004) บรรณาธิการรายหนึ่งเคยตัดสินใจลบข้อมูลของเด็กที่ทั้งหมด เพียงเพราะเด็กที่เชิญมาร่วมรายการเกิดความรู้สึกวุ่นไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ของเนื้อหาในรายการนี้ (Stone, 1999) จากกรณีนี้ Fullerton (2004) เคยกล่าวว่า แต่การขออนุญาตจากพ่อแม่เด็กอาจไม่เพียงพอกับการนำเสนอเนื้อหาของเด็ก เด็กอาจเข้าร่วมรายการ

จากแรงกดดันของพ่อแม่ ซึ่งไม่ใช่ความปรารถนาที่แท้จริงของเด็ก

กรอบจริยธรรมรายการวิทยุเด็กจึงไม่เพียงเป็นการกำหนดคุณภาพรายการให้เดินตามหลักสากลแห่งจริยธรรมเลขเช่นรายการวิทยุโดยทั่วไป ทว่าต้องใช้ความใคร่ครวญ ไตร่ตรอง และเข้าใจถึงแก่นของสิ่งที่เรียกว่า “ความเป็นเด็ก” อย่างลึกซึ้ง

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2547) พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546.
- จุมพล รอดคำดี. (2555) คู่มือการจัดรายการวิทยุกระจายเสียง. กรุงเทพฯ: ชมรมวิทยุเด็กเยาวชนและครอบครัว.
- สถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2552) ข้อบังคับสถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ว่าด้วย จริยธรรม
- ในด้านการผลิตและการเผยแพร่รายการทางสถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2552
- เสาวณีย์ ฉัตรแก้ว. (2552) จุลนาคล้นวิทยุเพื่อเด็ก งานวิจัยเส้นทางวิทยุไทย สื่อของเยาวชนและ ครอบครัว. โครงการส่งเสริมพัฒนาศักยภาพรายการวิทยุเพื่อเด็กเยาวชน และครอบครัว. มูลนิธิเครือข่ายครอบครัว.
- องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย. (2552) ข้อบังคับว่าด้วยจริยธรรมของ วิชาชีพเกี่ยวกับการผลิตและการเผยแพร่รายการ. กรุงเทพฯ: บริษัทพรินต์โพร.

ภาษาอังกฤษ

- Alexander, Alison et al. (1998). What is Quality Children's Television? **The Annals of the American Academy of political and Social Science**,557.
- Archard, David. (2004). **Children Rights and Childhood**.New York: Routledge,25.
- Briggs, Matt. (2009). BBC Ghildren's Television,Parentcraft and Pedagogy:towards the 'Ethicalization of Existence', **Media, Culture & Society**. 31(1):24.
- Buckingham,David.(2000). **After the Death of Childhood**.Cambridge:Blackwell Publishing.Ltd.
- Cooper,T.W.(ED).(1989) **Communication Ethics and Global Change**. NY: Longman.
- Callahan,Sidney.(2003). New Challenges of Globalization for Journalism. **Journal of Mass Media Ethics**.18(1).
- Fellerton,R.S. (2004) Covering Kids: Are Journalists Guilty of Exploiting Children? **Journalism Studies**.5,511-524.
- Jordan,Amy.B. (1998). **State of Children's Television report: Programming for Children over Broadcast and Cable Television**. Philadelphia: The Annenberge Public Policy Center of the University of Pennsylvania.
- Lemish, Dafna. (2010). **Screening Gender on Children's Television**.New York: Routledge.
- Mackay,Jenn Burleson(2008) Journalist Reliance on Teens and Children. **Journal of Mass Media Ethics**, 23:126-140.
- Nikken & Voort (1999). Quality Standards for Children's Programs in the Writings of Television Critics. **Journal of Educational Media**, Vol.24,No.1, 1999

- Raboy, Mark. (1996). Legal, Institutional and Research Perspectives on Broadcast Programme Quality in Canada. In S. Ishikawa(Ed.), **Quality Assessment of Television**. Bedfordshire,England:John Libbey Media.
- Rao,Shakuntala and Lee, Seow Ting.(2005). Globalizing Media Ethics?An Assessment of Universal ethics among International Political Journalists, **Journal of Mass Media Ethics**,2(2&3).
- Rosengren ,K.E. et al (1996). Quality in Programming: Views from the North. InS. Ishikawa(Ed.), **Quality Assessment of Television**. Bedfordshire,England:John Libbey Media.
- Stone, Elizabeth. (1999). Using Children as Sources. **Columbia Journalism Review**, 38(3),32-34.
- Wells, Karen. (2009). **Childhood in a Global Perspective**. Cambridge:Polity Press.
- William, Nigel. (1997). Practice and Implementation:the Theme day of the Committee on the Rights of the Child on Children and the Media. **The International Journal of Children's Rights** 5,263-266.

เว็บไซต์

- <http://www.eyeonethics.org/journalist-code-of-ethics-in-asia/18-2/>
- <http://www.kidsradioclub.or.th>
- <http://www.kidsradioclub.or.th/article/research/924>
- <http://www.presscouncil.or.th/th2/content/view/4/8/>
- www.childmedia.net/files/flowers-book041.pdf
- www.mfa.go.th/humanrights/images/stories/crct.pdf
- www.opp.go.th/.../data_2_10_49_1_1173493101.doc

สัมภาษณ์

- จุมพล รอดคำดี, 27 ตุลาคม 2555
- ธีรรัตน์ พันทวี วงศ์ระนอง,15 ตุลาคม 2555
- นิธิกาญจน์ รัตนสิทธิ์,15 ตุลาคม 2555
- รณวิทย์ สิมะเสถียร,15 ตุลาคม 2555